

Prezydencka „rodzina” na Ukrainie rozwija zaplecze biznesowe

Wojciech Konończuk, Arkadiusz Sarna

21 czerwca czołowy ukraiński holding medialny UMH poinformował o sprzedaży 98% swoich akcji firmie VETEK, należącej do 27-letniego przedsiębiorcy Serhija Kurczenki. Do UMH należą dziesiątki gazet, stacji radiowych, portali internetowych, w tym tak znane jak *Forbes*, *Argumenty i Fakty*, *Komsomolskaja Prawda*, *Korrespondent*, *Dieńgi*, *Nasze Radio*, portale *bigmir.net*, *dengi.ua*, *ua.korrespondent.net*. Szacowana na 400–500 mln USD transakcja jest kolejnym przejawem ekspansji powstałej na początku 2013 roku grupy VETEK, której głównym obszarem działalności był dotychczas handel produktami naftowymi i gazem LPG.

Niezwykła – nawet jak na ukraińskie warunki – dynamika rozwoju VETEK-u pozwala sądzić, że firma ta jest najprawdopodobniej reprezentantem interesów „rodziny”, czyli nieformalnej grupy oligarchicznej, będącej biznesowym zapleczem otoczenia prezydenta Wiktora Janukowycza i kojarzonej głównie z jego starszym synem, Ołeksandrem. Przemawiają za tym również skala i kierunki ekspansji VETEK-u, szczególnie w tych sferach gospodarki, gdzie byłoby to niemożliwe bez wsparcia ze strony najwyższych władz. Dotychczas ekspansja biznesowa „rodziny” nie doprowadziła do otwartego konfliktu ze „starymi” ukraińskimi grupami oligarchicznymi, ale biorąc pod uwagę jej rosnące ambicje, nie należy tego wykluczać w przyszłości.

VETEK – wschodząca gwiazda ukraińskiego biznesu

VETEK zarejestrowany został 22 lutego br. na bazie spółki Gaz Ukraina 2009. Oficjalnym jej założycielem i szefem rady nadzorczej jest Serhij Kurczenko, do końca ub.r. postać zupełnie nieznana publicznie. Jego nazwisko wypłynęło przy okazji opublikowanego wówczas przez ukraińskiego *Forbesa* śledztwa w sprawie interesów Gaz Ukraina 2009, z którego wynikało, że firma ta w ciągu zaledwie kilku miesięcy stała się jednym z większych importerów produktów naftowych na Ukrainę i potentatem na rynku gazu LPG. Powiązanym z nią firmom zarzucono m.in. kontrabandę paliw, oszustwa podatkowe i wygrywanie ustawionych przetargów o wartości setek milionów hrywien na wykonywanie usług dla firm zależnych od państwowego Naftohazu. Wśród możliwych źródeł sukcesu Gaz Ukraina 2009 upatrywano powiązań z synem prokuratora generalnego Ukrainy i deputowanym Partii Regionów, Artiomem Pszonką. W grudniu 2012 roku Gaz Ukraina 2009 kupiła za 300 mln USD klub piłkarski Metallist Charków. Dotychczasowy właściciel, miliarder Ołeksandr Jarosławski, *de facto* zmuszony został do rezygnacji ze stworzonego przez siebie klubu (konflikt nie został jednak upubliczniony). Przejęcie Metallista zapoczątkowało serię kolejnych spektakularnych

zakupów Kurczenki. Na początku marca br. VETEK podpisał z ŁUKoilem umowę kupna 99,6% akcji rafinerii w Odessie za około 300 mln USD; w ub.r. próbował zaś wykupić rafinerię w Łysyczańsku, należącą do TNK-BP, a obecnie do Rosniefti. VETEK nabył też sieć 150 stacji benzynowych na Ukrainie i w Niemczech. O szczególnej pozycji firmy świadczyć może dopuszczenie jej do importu gazu zza zachodniej granicy jako jedynej – obok państwowego Naftohazu (VETEK informuje o zakontraktowaniu importu z Węgier do 90 mln m³ miesięcznie) i doniesienia o rozmowach z Gazpromem na temat możliwego importu gazu rosyjskiego (do kilku mld m³ rocznie). W maju firma została oficjalnym inwestorem budowy hali sportowej Charków Arena na mistrzostwa Europy w koszykówce, organizowane na Ukrainie w 2015 roku.

Ekspansywna „rodzina”

Fenomen „rodziny”, czyli powiązanych z władzą prywatnie i biznesowo różnych osób i grup, realizujących wspólne interesy w ramach większej grupy, nie jest na Ukrainie zjawiskiem nowym. Za prezydentury Wiktora Janukowycza nabrał on znacznie większego wymiaru ekonomicznego i znaczenia politycznego. Politycy uchodzący za przedstawicieli „rodziny” tworzą jedną z dwóch największych „reprezentacji” w rządzie (obok grupy Rinata Achmetowa); pierwszym wicepremierem jest w nim Serhij Arbuzow, którego matka jest prezesem zarządu banku WBR, należącego do Ołeksandra Janukowycza. Obserwowana od dwóch-trzech lat ekspansywność biznesowa „rodziny” wynika m.in. z jego wielkich ambicji. Po wyborach prezydenckich w 2010 roku Ołeksandr Janukowycz, dotąd niewielki przedsiębiorca, prowadzący interesy w lokalnych projektach deweloperskich (doniecka korporacja MAKO), zaczął dynamicznie rozwijać swój biznes. Głównymi kierunkami jego ekspansji stały się sektor finansowy (poza kupnem WBR kontroluje też Ukraiński Biznes Bank), wydobywczy (górnictwo węgla kamiennego) i paliwowy. Kontrolowane przez niego i innych przedstawicieli „rodziny” firmy zaczęły w ostatnich latach seryjnie wygrywać przetargi organizowane w ramach zamówień publicznych, okazują się m.in. największym dostawcą Kolei Państwowych (1/3 wszystkich zamówień kolei w okresie styczeń-maj br.). W przemyśle węglowym „rodzina” uchodzi już dziś za rywala grupy Achmetowa, dotąd niekwestionowanego lidera wydobycia węgla kamiennego, a w sektorze paliwowym za głównego gracza w przygotowywanej eksploatacji nowych, w tym niekonwencjonalnych złóż gazu ziemnego.

Wnioski

Specyfika prowadzenia biznesu na Ukrainie pozwala sądzić, że Serhij Kurczenko nie jest przedsiębiorcą samodzielnym. Bez wsparcia politycznego niemożliwe byłoby stworzenie od zera w tak krótkim czasie koncernu o obrotach liczonych w miliardach dolarów, dokonującego w czasie recesji gospodarczej przejęć za setki milionów, do tego w sektorach, do których dostęp jest ściśle regulowany przez władze (paliwa i energetyka, media). Charakter prowadzonego przez VETEK biznesu i szybkość rozwoju pozwalają zatem sądzić, że firma jest jednym z reprezentantów interesów „rodziny”, najbardziej ekspansywnej grupy oligarchicznej na Ukrainie.

Przejęcie przez firmę Kurczenki jednej z największych grup medialnych na Ukrainie należy postrzegać jako przygotowania obozu prezydenckiego do wyborów głowy państwa w 2015 roku. Szczególnie że sektor mediów w tym kraju najczęściej nie jest dochodowy i traktowany jest głównie jako instrument polityczny. „Rodzina”, w odróżnienie od innych największych grup oligarchicznych, pozbawiona była dotychczas własnych, liczących się mediów i bezskutecznie zabiegała o ich przejęcie. Wykupienie przez VETEK holdingu UMH nie rozwiązuje jednak podstawowego problemu „rodziny”, jakim jest konieczność kupna dużej telewizji o zasięgu ogólnokrajowym, co mogłoby zapewnić silne wsparcie medialne w okresie kampanii wyborczej w 2015 roku.

Dotychczasowa działalność biznesowa VETEK-u i „rodziny” nie kolidowała z interesami największych ukraińskich oligarchów i poza prestiżowym sporem z Ołeksandrem Jarosławskim o klub Metallist nie prowadziła do poważnych sytuacji konfliktowych. Biorąc jednak pod uwagę rosnące interesy i wielkie ambicje „rodziny” oraz fakt, że niemal wszystkie najcenniejsze aktywa w gospodarce ukraińskiej należą do „starych” grup oligarchicznych, oczekiwana dalsza ekspansja VETEK-u i innych grup powiązanych z „rodziną” może prowadzić do otwartych konfliktów z innymi oligarchami.